

Переклад

Другий розділ

Напередодні вночі дощило, а сьогодні сонце заливало студію, а з нею й усі, на думку Туйєн, складники її мистецького ремесла: мотлох залишків деревини, полотна, папір і просто непотріб. Із вікна вона позирала на провулок. Ущерть набиті сміттєві баки й поламаний стілець (який чомусь не помітила раніше, а зараз гадала над тим, де б він міг знадобитися) підпирали будинок навпроти. Ватага любителів графіті, яка мешкала там на горішніх поверхах, намалювала гігантську червону свиню з вишкіреними зубами.

Уже вдома Туйєн не поклопоталася зняти своє потерте пальто-дощовик, оскільки дожидалася брата Біня. Кара пішла у свою квартиру, що є сусідньою, а Оку залишив їх ще за три зупинки в метро. Щойно Туйєн повернулася, зателефонував Бінь попередити про візит. «Чекай на вулиці, — букрнув він, — зараз буду». Але Туйєн знала, що братове «зараз» — розмита одиниця часу, а невдоволеність лиш спричинена небажанням її відвідувати, бо ж ініціатива насправді була батькова. Однак про всяк випадок пальто не скидала.

Вона все ще розмірковувала над покинутим стільцем, коли побачила Бімер Біня, що наближався провулком. Той засигналив, щойно зупинився, тоді визирнув у вікно й покликав Туйєн повним голосом. Вона відчинила вікно й надміру знуджено зиркнула на брата. На що гул від сигналу заволав ще інтенсивніше і припинився лише тоді, коли Туйєн захлопнула вікно і спустилася до провулка.

— Коли ти подорослішаєш? — сказала вона, щойно підійшла.

— Що ж, ти чудово знаєш, цю помийку я терпіти не можу. Чому ти взагалі тут живеш? Страждаєш заради свого мистецтва! — мовив він уїдливо і трохи заздрісно.

— Не твоє діло.

— Хіба не мені довелося пертися сюди?

— Тебе ніхто не просив.

— Дійсно, звідки тобі знати, що таке обов'язки.

— Бла-бла-бла. Який ти дотепний.

— Та ну тебе, забирай! — він з огидою шпурнув їй два пластикові пакети й маленький конвертик із пасажирського сидіння. — Напевно, гроші. Роботу коли знайдеш?

— Дякую тобі, мій любий брате, — відповіла, не зважаючи на його гострий язик.

— Так коли? А і справді, чому ти не можеш знайти собі роботу або хоча б благовірного?

— Одразу після тебе, гомик.

— Це не я в нашій родині із «секретиками», — він помахав пальцем їй перед обличчям.

— Що ж. Красне тобі дякую. Бувай здоровий. — Туйєн відвернулася, щоби піти геть.

— Чекай, — Бінь вихопився з машини, — стій, маю дещо сказати.

Він мав бездоганний вигляд: доглянуте волосся, стильно зачесане під коміром, недешеві окуляри.

— Немає нам, про що говорити. Ба, які ми прилизані! Фіг із ним, що тобі?

— Я їду в Бангкок....

— Нащо? Невеличкий педофільський тур?

— Ти огидна. Наглянеш за магазином у мою відсутність?

— Ага, в іншому житті. — Туйєн зібралася піти.

— Облиш. Я тобі платитиму.

— Здурів?

— Але ж це не для мене, а для Ма та Бо [u1]. Їм складно тут жити. Вони.... Ма дуже налякана.

— То ви вже все обміжували? Вони тебе надоумили? Чи знову мамі підігруєш?

— Забудь. Хоч там як, дякую.

— Тримайся подалі від цього і їх не підмовляй. Дай їм спокій.

— Слухай. Нікого я не підмовляю. Я ще навіть не сказав їм про цей задум, щоби ти знала. — він скинув окуляри, підкреслюючи відвертість.

— Облиш їх. Припини копатися в цьому, аби не зробити їм ще гірше. — Туйєн підійшла впритул, намагаючись виглядати загрозливо.

Те, що за зростом вона була трішки нижчою, не робило її менш приголомшливою: така ж темноволоса з густими пасмами до плечей, широкими й виразними вилицями, ідеальним вигином брів. Лиш вдягнена була в поношену сорочку із секунду та мішкуваті оверсайз штанці в різнокольорових плямах власної роботи.

— Ти мене дивуєш. Міс Велика Мисткиня. Тобі дійсно пофіг? Не хочеш дізнатися, що з ним сталося? Стільки гаєш на духовні пошуки, а до нього байдуже?

— Це не моє діло, а їхнє, то ж я не хочу копатися там, завдаючи їм ще більше болю.

— Та хто ти така, щоби вказувати мені?

— Ти запитав — я відповідаю. — Не будь зверхнім.

— Це я зверхній? Я збираюся хоча б спробувати дізнатися, що з ним сталося. І я це я зверхній?

— Я не знаю, просто це у твоєму нутрі.

— Ну, менше з тим. Chao chi[u2]!

Бінь сів у машину, і газонув провулком, ледь встигнувши зачинити вікно.

— І тобі Chao anh!— надриваючись крикнула Туйєн уже віддаленій машині.

Біню доводилося навідувати сестру щоразу, як батьки подовгу не отримували від неї звісток. Тоді їх мати Кем надсилала їжу, а тато Туан — брунатний грошовий конверт. Власне, самі ніколи не навідували. Незважаючи на бажання матері, батько вважав, що вони мають бути одностайно в незгоді з переїздом доньки. Їх «одностайність» час від часу давала тріщини, коли батьківське занепокоєння відсылало Біня з грішми. Брат відмовлявся підійматися до квартири огидними сходами, отож щоразу, очікуючи на сестру, він безперестанно сигналив і кликав її на повен голос. Хоч Туйєн і була молодшою за Біня, та почувалася більш зрілою, адже не так потребувала батьківського схвалення. Підіймаючись сходами, вона

думала про брата, який, на її думку, зібрався в чергову безрезультатну подорож, тільки щоби привернути їх увагу.

[U1] «[U1]Во» з в'єтнамської мови перекладається як «тато», український розмовний варіант «Па».

[U2]Вживається для ввічливої форми привітання людини старшої за віком («Chào anh» — до жінки, «Chào chị» — до чоловіка). Дослівно перекладається: «Привіт, старший брате» та «Привіт, старша сестро». Ужито із саркастичною метою.

Квартира Туйєн була абсолютним гармидером: дерев'яні бруси та пні, гілки та мотузки — мотлох, на який натрапила прогулянками пляжем, доповнювався купленими ветхими меблями. Усе, що, на її думку, стане в нагоді для створення величезної статуї *lubaio*, яка по завершенню оволодіє студією до самої стелі. Туйєн затигла і своїх друзів у цю справу: сусідку Карлу, Оку та Джекі, які допомогли їй поставити одну з двох залізничних шпал на кінці, поки вона прив'язувала їх до залізних гаків, забитих діагонально по всій кімнаті. Поти шпали місяцями лежали на підлозі навкосо. Безперестанку Туйєн оббивала собі ноги, аж поки не заповзялася створити вказівник.

Краденими були вони, залізничні шпали, але «вдалою стрічею» жартома їх кликали, згадуючи нічний наліт на залізничні станції. Під час однієї із таких розвідин у Туйєн і родилася ідея *lubaio*. У запалі вона не враховувала ваги залізничних шпал. То ж Оку взяв татового старого жеруна бензину, типовий Б'юїк Плаза, та радше безвіконна шаланда автодоріг. Вони закріпили шпали на криші та повільно й непомітно попливли провулками. Спочатку шпали місяцями валялися на сходах, і, щойно опинилися у квартирі, Туйєн одразу попросила друзів привести їх до ладу.

— Боже, ця херня до біса важка. — голос Джекі здійнявся на вереск. — у тебе не всі вдома. Моїй хріновій кар'єрі кінець, якщо я дістану хоч одну подряпину від цього одоробла.

— Яка до хрину кар'єра, Джекі? Тримай свій хріновий кінець.

— Ще одне слово, і я впаду на тебе разом із цією хернею, Око.

— Ну ж бо, дівчинко, впади, так, як ти впала на того німця.

— Навіть не починай тягатися зі мною.

— Що ж, випробуй мене, дівчинко, нумо!

— О, ні! — сказали одночасно Туйєн та Карла, сміючись, коли шпала почала загрозливо перехилитися.

— Відколи це ви стали моїм хріновим клопотом? — зневажливо сказала Джекі.

— Відколи ми заповнили тебе любов'ю, сонечко. — Туйєн зв'язала шпалу.

— Гарнюню, у мене на тебе стоїть — Оку злегка оповив Джекі за талію.

— Проїхали, — Джекі загрозливо зиркнула на Оку, на що він неохоче забрав руку, і запитала в Туйєн. — Що за херню ти робиш зараз? Це якесь древнє в'єтнамське лайно чи щось таке?

— Я роблю, як ти кажеш, «хріновий» *lubaio*.

— Добре, любя, більше жодного хрінового слова. — Джекі уп'ялася очима в нігті Туйєн та ноги модельної довжини.

Херня супроводжувала Джекі в кожній розмові.

— ... бо мені не цікаві поняття життя, смерті, плодючості, надії чи що, а тому «Жінка, що відпочиває, у білій сорочці» Далі для мене ніщо інше, як замордована до смерті лялька і в Джексона Поллока я бачу хижих орлів, зламани стріли та джазбенд, бо я гадаю, що Ман Рей і Дюшан були коханцями.

— Істина! — сказав Оку.

— Бо китайсько-в'єтнамська херня — це моя херня. Окей?

— О Боже, заткніть її хто-небудь. — сказала Карла. — Хіба ти не в'єтнамка?

— Як довго ми знайомі? — запитала Туйєн трошки загрозово. Карла зачепила чутливе місце.

— Один хер — сказала Джекі. — Може, ти і хріновий геній, але для мене, дівчинко, ти крейзі. А твоя квартира — цілковитий хріновий гармидер.

— Окей, я поясню. Знаєте оці штучні різьблені стовпи, що поставили посеред доріг на Спадіна Авеню? А в Чайна Таун? Коротше, хоч то й кітч, проте мають вони бути дороговказами. Типу раніше люди використовували їх, щоби залишати меседжі-скарги на уряд і всяку іншу херню. А моя інсталяція відродить... Авжеж, звичайні електричні стовпи вже мають записки, типу флаєрів та інше... Що ж, треба ще все обмізкувати.

Затинаючись на пів слові, вона розказала про майбутній ватажопідіймач із сидінням. Та такий, аби став у нагоді для гравірування чи інкрустування *lubaio* фігурами і знаками по всій довжині. На планованій інсталяції, що була б її найамбітнішим досягненням, відвідувачі залишали б послання на *lubaio*. Послання до міста.

Джекі почала придрімувати. — Люба, це дуже цікаво, — вона зробила драматичну паузу, — ну то побачимося пізніше — справи.

Туйєн була віддана всім своїм еством Карлі. Адже подруга нагадувала улюблену картину Ремедіос Варо. «Безумство кота». Ви лиш погляньте на полотно — впізнаєте Карлу — без котів, проте сповнену енергії, кінетичної енергії, надприродної й неземної. Ось якою Туйєн уявляла Карлу, яка дійсно була вражаюче схожою на дівчину з картини Ремедіос. Евфемерне обличчя: загострені вилиці, рудуваті, виткі пасма сторчма, які успадкувала від батька, як і темний колір шкіри. Однак вираз подиву на її обличчі й розуміючий погляд — це була лише її магічна особливість. Туйєн давно помітила, що Карла частенько перебувала у світі віддаленості, світі далечі та мрій. Її велосипед, як колісні апарати з полотен Варо, тягнутий від м'яз під час її мандрів містом, її пожовкла від сонця зимова куртка, її кур'єрський рюкзак, здійнятий вітрилом. Обвіяна смогом забрудненого міста, була наче відбитком іншого зображення. Це все захоплювало Туйєн. Приховані почуття, невеличкі захоплення, що несподівано огортали. Бувало, вона задивлялася на Карлу в її бідно бмебльованій квартирі, застиглу, наче в розпалі розмови з невидимками, — і мовчки спостерігала. Якби вона захотіла намалювати Карлу (а спроби вже були), то її витвори нагадували б кожную картину Варо.

Кожна із шести інсталяцій Туйєн, які поступово підвищували її репутацію на авангардній сцені, так чи інакше складали мозаїку образу Карли. Іноді — її очі з розкішними віями, іноді — похмурий вигин її розкішних вуст. І щоразу обрис Карли

ставав дедалі еротичнішим, неначе зображений поглядом коханця: вигини її ланіт, щиколотки чи спини.

Туйєн була закохана в Карлу ще з перших шкільних днів. Вони обидві були невгамовними та кмітливим дівчатками, які, мовчали під час уроків, однак завжди наготові мали хоч і химерну, та все ж правильну відповідь. Як тоді, коли Карла бовкнула, що твір «Вбити пересмішника» збивав із пантелику плаксивістю, не розуміючи, чому люди мають відчуття жалість, щоби почати діяти по правді. Або коли Туйєн тихенько заявила з останньої партії на уроці історії, під час, на її думку, просторікування вчителя про Нормандію, що їй набридла Друга Світова війна й що вона взагалі була не світовою, адже обмежувалася Європою, де ж була решта світу, чи там люди гинули? Геройствував хоч хтось?

Дружба між дівчатами дедалі міцнішала, і незабаром до них доєднався Оку, — старанний хлопчина. Колись сказав вчителю фіз-ри містеру Гордону поїсти лайна, коли той запросив його на бігову доріжку. І навіть не вибачився, за що отримав відсторонення на тиждень, Оку Туйєн, Карла і Джекі, яка мала теж свої причуди, принципово вирішили також не ходити в школу. Це був неймовірний тиждень. Вони грали у відеоігри в Джекі вдома, а її мати навчила їх гри в юкер. Вони їли піцу в коледжі із Джо, накурилися від крихітної затяжки й безустанно реготали. Це був їхній 11 клас. Зараз же ця дружба, що зародилася з опору звичному стану речей та дивакуватості, досі тримає їх разом.

Вони ділили все: гроші, одяг, їжу, ідеї. Усе, окрім подробиць родинного життя. Серед друзів панував здогад, що їх сім'ї були нудними й занозою не вартої обговорень, яку хотілося покинути, навіть не чекаючи випуску. Тільки час від часу вони погоджувалися на безглузді прохання батьків, щоби вписатися й хоч на хвилинку не створювати нові проблеми.

— Так, ма. Я вдягну білу перуку й ідеально впишуся! — одного раз Туйєн прокричала матері. На що та ображеним тоном попросила припинити жартувати й докласти трішки більше зусиль.

Друзі мали негласну змову триматися якнайдалі від нерозсудливості, невігластва, недомовок — безумства своїх батьків. Лиш піднімали завісу занепокоєння та роздратування домашніми справами. «Проїхали!» — був їхнім сигналом нехтування всіх подій між поверненням додому та прибуттям до школи.

До знайомства, ще одинаками, вони тинялися середньою школою, знемагаючи від підліткової дискримінації однолітків. Не могли дочекатися кінця уроків і рано, ще в класі третьому, збагнули, що така система не для них. Батьки ж нічого не розуміли. Вони кинули своїх дітей на поталу публічному тераріуму, з яким у свій час не впоралися, проте очікували отримати пристосованих відмінників. Тож їм залишилося пристосуватися як спостерігачам білих дітей.

Туйєн одразу закохалася в гнучке й гостре лезо Карлиного тіла, її незвичний шепіт голосу. Карла часто придрімувала в класі, повністю поглинута давнім спогадам, коли чула грюкіт стільця. Туйєн вдавалося вчасно повернути її до дійсності, аби відвести підозри вчителя. Цим вони були схожі, адже інша теж була спіймана в соромі. Це їх об'єднувало. Кожна щось бачила у своїй тиші:

відчуття життя у двох вимірах і перебування на межі, на вході, звідки долинають звуки кожного зі світів.

Усі вони: Туйєн, Карла, Оку та Джекі жили одночасно на двох землях: власних та батькових, — де вони покірно сиділи за кухонним столом, рефлексуючи давнішим життям «удома», слухали натхненні описи інших будинків, пейзажів, небосхилів, дерев — нудота. Здавалося, на очі батьків упала полуда. Іноді їм хотілося закричати: «Та ви ж не там!» Але, якщо б хтось наважився це вимовити, то у відповідь отримав би ляпаса або пригнічений погляд, що наповнив би кухню жахливою тишею розчарування. Кожен із них покидав дім щоранку, наче вирушав у подорож, виплутуючи себе від водоростей інших берегів, які повністю заповнили батьків. Визволялися крізь двері своїх будинків, щоб полишити лунатичних батьків, та перетинали всі незримі кордони міста крізь ковзкий лід, щоб дістатися до місця свого народження. Свого Міста. Їм подарували життя в місті люди, народжені деінде.

Лише одного разу поділилася Туйєн подробицями родинного життя з Карлою. Написаним матір'ю листом:

«Люба моя Phuong. Ти не знаєш, моє серце відкрито. Ти ж бачила мого сина, Quу? Є надія, що він із тобою, у безпеці. Я ладна віддати все, я маю його побачити. Мої дні — ніщо...»

Перш ніж Карла дочитала більше, Туйєн схопила листа й гарячково запхнула якнайдалі в рюкзак, промовляючи: «Проїхали, у моєї мами не всі вдома, еге ж?» На що Карла ніяково посміхнулася, і більше вони про це не говорили. І хоч вони оминали цю тему, усе ж потаємність змісту листа ще більше їх зріднила. Коли мова йшла про їхні родини, залишалося робити лише напів висновки та напів припущення, овіяні страхом реального стану речей.

Батько Туйєн відкрив ресторан на Елізабет Стріт, де більшість працівників та відвідувачів говорили винятково в'єтнамською. Ще карапузом вона відмовлялася нею спілкуватися, демонструючи непокору цій мові. П'ятирічна Туйєн рекомендувалася іменем Трейсі: усе в'єтнамське було осоружне. Вона сиділа на касі, звісивши ноги і змушувала старших спілкуватися англійською, примовлявши: «Тільки англійською!» У підлітковому віці асиметрично підрізала собі волосся: лівий бік поголила, а пасма правого звисали, прикриваючи обличчя. Її мати гірко оплакувала густе й гарне волосся доньки як безжально вбите. Ще тоді Туйєн не слухала заборон батька не віддалятися від будинку й без нагляду нишпорити пляжами, залізницями та будівельними майданчиками в пошуках деревини. Вона хотіла стати архітектором і навіть 2 роки студіювала креслення в коледжі, та завчасно кинула. Подібно почала вивчати скульптуру в коледжі мистецтв, але і його не завершила через упередження, що там навчаються лише вульгарні придурки без таланту, чий хист годиться на підлецування до викладачів та творення банальних речей.

Пізніше Туйєн затягнула й інших у свої нічні вилазки будівельними майданчиками й залізничними коліями, де вони залюбки зависали з ганджою та бумбоксом.

Вона була найбільшим відчайдухом серед своїх друзів. Ще до повноліття покинула батьківський дім і оселилася над магазином у помешканні на Коледж Стріт. Як прихильниця авангардизму, Туйєн час від часу робила інсталяції в маленьких галереях на Квін Стріт Вест. Зі своїм світлим лицем, темними, завжди допитливими очима вона стала всюдисущою фігурою на сцені альтернативного мистецтва, ексцентрично вбираючись у власноруч стилізований одяг. Носила мережані жилетки, аби похизуватися м'язистими плечами, натренованими від будування вишуканих конструкцій. Саме вони відточили її хист до малярства, різьблення та живопису. Туйєн була андрогіном, неперевершено поєднуючи жіночий та чоловічий начала в сяючому відшліфованому лиці. Щозими вона вбиралася в масивне пальто-дощовик — знахідкою з крамниці Гудвіл.

Радіючи життю подалі від дому, вони не зважали на мишей, що цілодобово носилися стелями їхніх квартир. Домовласниця місіс Чу занедбала будівлю, коридори якої були засміченими, а стіни — занехаяними. Карла та Туйєн самотійно давали лад усім поломкам: промивні пристрої на кранах, розбита плитка у ванній кімнаті, чи перегорілі запобіжники. Ці діри з перегородкою, крихітними кухнями-буфет і ванними кімнатами, у яких треба було залишати двері відчиненими, щоби спорожнитися, Місіс Чу величала «односпальними», дарма що вони не дотягували навіть до одномісних квартир. Але дівчата на те не зважали. Карла просто була щасливою заїхати до квартири в сусідстві з Туйєн. Вона одразу ж купила стерео, аби вони могли слухати the Fugees, Missy Elliot, та Lil' Kim. Перші декілька місяців Карла спала, заколисана стерео на всю гучність та з яскраво включеним світлом. Туйєн тільки чудувалася.

Гостинки дівчат стали пристанищем не лише для близького кола друзів, а й людей, яких вони підбирали на етапах дорослішання. Любителі графіті, які жили в будинку напроти, гомосексуальні друзі Туйєн із гетто, декілька хіп-хоп авторів, дві дівчини, які створювали прикраси й в'язали шапки, та ще купка двадцятиліток від музикантів до офіціантів. Їхні занедбані гостинки були розташовані над магазином дешевого одягу. Домовласниця приходила лише за орендною платою, завжди додаючи: «Ніяких тут вечірок». Увесь інший час дівчата повністю панували у своїх квартирках. За бажанням вони навіть влаштовували вечірки в обох квартирах одночасно, переповнюючи коридор димом та музикою, пивними пляшками та галасливою балаканиною. Хмари диму важко нависали й тягнулися вздовж сходів. Люди могли розважатися в дівчат цілодобово, аж поки Туйєн або Карла, частіше Карла, не відходили над унітазом від себе дружньої під екстазі й витурювали всіх. Одного разу, під грибами, вони взріли східці наче під лупою, а Туйєн зазирнула на вугільно-помаранчеве світло за межею деревини сходів, які відчувалися пекельно-гарячими ще цілий тиждень потому.

У Карли траплялися наджорсткі напади охайності, тоді вона вичищала всю квартиру й викидала доволі придатні речі, як тарілки чи ножі. Туйєн не мала таких нахилів. Її приміщення служило ще й за художню галерею для її

інсталяцій. Тож весь «непотріб» Карли опинявся в черговому художньому творінні.

Lubaio, що ставав дедалі більше, був оточений особистими речами Туйєн, розкиданими навколо. Насправді ж раніше вони були задумами для інсталяцій: гострокутна конструкція, що мала б перетворитися на *hutoung* в мініатюрі або до цього в глиняні тераси та одночасно декоративне *wenshou* — монстрів та левів, конів та риб, феніксів — усіх чарівних тварин. Деяких довелося роздати друзям, коли рівень захаращення починав заважати навіть її поняттю простору. Останні, які вона робила із деревини, мильного каменю чи глини, валялися по всій кімнаті. Таким був шлях Туйєн до появи кінцевої ідеї створити *lubaio*, що аж ніяк не був пов'язаним із минулими затіями.

Як магічний *wenshou* вона переховувала ще одного листа із тайника своєї матері. Його батько написав директору табору Chi Ma Wan невдовзі після того, як вони повернулися в Торонто. Вона його знала напам'ять, а оригінальний замінила, підробивши почерк.

«Шановний, сер. Як Вам відомо, наша дитина зникла. Шість місяців ми провели в таборі Chi Ma Wan. Хочу дізнатися, чи не було звісток від нього? Може, він заїжджав після того, як ми поїхали? У разі він дістанеться табору, передайте ці кошти. Також, він має впізнати цей капелюх. Будь ласка, подбайте про сина, поки він не повернеться під наше крило.

З повагою, Vu Tuan.»

Геть не знала навіщо, але вирішила залишити це химерне відлуння спогадів минулого, на яке натрапила під час нищпорення маминою кімнатою.

Туйєн потайки зруйнувала стіну між ванною кімнатою та кухнею, щоб мати достатньо простору для інсталяцій. Єдиною перевагою дір місіс Чу була висока стеля. Туйєн затемнила кімнату, повністю покривши її червоним вельветом. Посуд безладно валявся у ванній у сусідстві з незліченними пензлями в раковині. Туйєн приказувала, що древня китайська архітектура також не обмежувалася стінами. Для цього використовувалися колони. Вона уникала зустрічей із місіс Чу, установивши нові замки, а Карла чатувала, щоб попередити про можливі рейди домовласниці. Туйєн фактично сплюндрувала гостинку, і якби задумала переїхати, то зробила б це вночі, швидко й безслідно.

Усе ще обурена й дещо занепокоєна розмовою з братом, вона вирішила знайти розради в сусідки. Туйєн не могла зрозуміти, чому їх дитиняча війна з Біньом усе ще продовжується.

- Поглянь, що в мене є, — оголосила вона, коли Карла відчинила двері.
- Ура, мила моя! — скрикнула від радості подруга, узявши пакети, ущерть набиті їжею.
- Так? А мені що ж?
- Обіймашки, — сказала Карла, пригорнувши подругу вдячно, — але твій брат на це більше заслуговує.
- Навіть не згадуй його. Він мене бісить.
- Чим же? Мені б твого брата....
- Це ти просто його не знаєш, він такий маніпулятор...

- Ну, я радо помінялася братами з тобою. — тон Карли передвіщував погані новини.
- Що знову?
- Знову Міміко — викрадення машини.
- Ого, оце так!
- Чортове викрадення автомобіля! Як я маю це виправити?
- Ти не зобов'язана виправляти.
- Він — мої проблеми.

Ця фраза викликала в Туйєн дивне відчуття зради самої себе. Через «він — мої проблеми». Біль попросив її те ж саме: чи дійсно їй усе одно, що сталося з їхнім братом? Чи вона не бажає заповнити цю аномальну порожнечу у своєму житті, житті рідних якоюсь конкретною субстанцією чи людиною?

Карла відсунулася ближче до вікна, тікаючи від неприємних думок. Туйєн наблизилася до подруги. Вона помітила, як тонкий м'яз на шиї Карли тремтів, наче пелюстка. Туйєн хотіла доторкнутися його, поцілувати його. А потім похмурі вуста Карли, вона хотіла їх цілувати, аж поки та не змусить посміхнутися. Туйєн усе ж торкнулася до шиї Карли дуже ніжно й боязко, у боротьбі з пристрастю, що накривала хвилю, і мовила:

- Все буде добре, не варто бентежитися.

TWO

RAIN HAD FALLEN the night before, but today the sun lit the studio, and the clutter of wood, canvasses, paper, and the general debris that Tuyen considered to be the materials of her art. Tuyen looked out of her window facing the alleyway. Overflowing garbage cans and a broken chair rested against the wall of the building opposite hers. The graffiti crew who lived on the upper floors there had painted a large red grinning pig on the wall. She hadn't noticed the chair there before and examined it from above, thinking of what she could make with it.

She was still wearing the old oilskin coat, waiting for her brother Binh. She hadn't bothered to take it off when she got in. Carla had gone to her own place next door, and Oku had left them three stops before their own on the subway line. Just as she entered her door, Binh had called to say that he was coming over. That was an hour ago. "Be outside," he'd said in an irritated voice, "I'm coming right now." But Tuyen knew better than to trust his sense of time, and she knew he was only annoyed because he'd been sent to visit her by their father. Though she'd kept her coat on just to be ready.

She was contemplating the discarded chair when Binh's Beamer turned into the alleyway. He pulled up and immediately leaned on the horn, then he put his head out the car window and bellowed her name. She opened her window and fixed him with an exaggeratedly bored stare. Binh leaned on the horn again, not letting up until she slammed the window shut and made her way down the stairs to the alleyway.

"That is so childish," she said to him when she got there.

"Well, you know I hate to come to this dump. Why do you live here anyway? Suffering for your art!" His tone was caustic and slightly envious at the same time.

"What's it to you?"

"Well, I wouldn't have to come here, would I?"

"I didn't ask you."

"No, you wouldn't know about obligations."

"Blah, blah, blah. You're so funny."

"Oh, take this!" he said distastefully, passing her two plastic bags from the passenger seat. "And here," he said, handing her a small envelope.

"Money, I guess. Can't you get a job?"

"Thank you, sweet brother." Tuyen ignored the barb.

"Well, can't you? Why don't you go find work to do, huh? Or a husband?"

"As soon as you find one, you fag."

"You're the one with secrets, not me, okay." He waved a finger in her face.

"So, fine. Thank you very much. Goodbye." She turned to go back into the building.

"Hey," Binh said, stepping out of the car. "Hey, I want to talk to you." He was dressed immaculately, his hair long and groomed over his collar, a pair

of expensive shades on his eyes.

"I don't want to talk to you. And don't we look fashionable? What d'you want anyway?"

"I'm going to Bangkok ..."

"What for? A little child-sex tourism?"

"Don't be disgusting. Can you open the store for me?"

"Not in this life." Tuyen turned to go.

"Come on! I'll pay you."

"Are you for real?"

"It's not for me. It's for Ma, you know, and Bo. They can't leave here. They're . . . Ma's terrified ..."

"When did you cook this up? Did they ask you? Are you leading Ma on again?"

"Forget it. Anyway, thanks."

"Stay out of things. Why don't you let them forget instead of encouraging them, eh?"

"Listen, I'm not encouraging them. I haven't even told them I'm going there, all right!" He removed the shades as if to underline his honesty.

"Just leave it alone. Don't go digging around and then it'll be more disappointment for them." Tuyen stepped closer to him, trying to be intimidating.

She was slightly shorter than he but in every other way as striking. The same thick black shoulder-length hair, the broad high cheekbones, the perfectly arched eyebrows—only she was dressed in a second-hand shirt and a baggy pair of paint-splattered pants she had made herself.

"You surprise me, Miss Great Artist. Aren't you curious? Don't you want to know what happened? Don't you wonder about him? With all your soul searching and finding yourself, don't you want to know?"

"It's not my stuff, it's theirs, and it's painful to them and I don't want you going digging around in it."

"And who are you to tell me what to do?"

"You asked me, so I'm telling you. Don't be selfish."

"Selfish? I'm going to try and find out what happened, what happened to him. How am I being selfish?"

"I don't know, but that's how you are."

"Okay, fine, never mind. Chao chi!"

Binh got into his car, and rolling up the window, he revved the engine and sped up the alleyway.

"Chao anh to you too!" Tuyen yelled at the car speeding away.

Tuyen received these visits from Binh every time her parents hadn't heard from her for a while. Her mother, Cam, would send food and her father, Tuan, would send a brown envelope with money. They never came themselves. Cam would have liked to visit her daughter, but Tuyen's father had forbidden it, thinking that they had to maintain a solid

front in their objections to Tuyen moving out. The front always wavered though, as their anxiety made them send Binh to give Tuyen money. Binh refused to go up to the studio apartment because he said the staircase was filthy, so he would always lean on his car horn or scream her name up the alleyway until she came down. She was younger than Binh by eighteen months, but she felt she was much more mature, since he seemed to need their parents' approval far more than she. Here he was going on another fruitless search trying to get their attention again, she thought, as she made her way up the staircase.

Tuyen's studio apartment was a mess of wood rails and tree stumps, twigs and rope, debris, really, which she had picked up walking along the beaches, and lumber she'd bought, all of which she was making into a great figure, a lubaio, which, when she was finished, she said, would fill the entire studio apartment from ceiling to floor. She'd enlisted her friends, Carla, who lived across the hall, Oku, and Jackie, to help her stand one of two railway ties up on its end while she tied it to iron hooks she'd hammered in at the four quadrants of the room. For months the railway ties had lain diagonally across the floor. Every now and again she bumped her toes trying to get by, until she decided that she would make a signpost.

Stolen is what they were, the railway ties, but "come by" is what she and Oku laughingly called it, recalling their nighttime raid on the railway yards. Tuyen had happened on the idea of the lubaio when she was cutting across the railway yards on one of her searches. She hadn't counted on the weight of the railway ties and the difficulty of moving them around at will. But Oku had used his father's old gas guzzler, a windowless sea scow of a Buick Plaza, and they'd harnessed the ties to the top of the car and driven home slowly and stealthily through alleyways. First the ties sat up the staircase for months, then, when they finally arrived in Tuyen's studio at the top, she got her friends to help her raise one to standing.

"Christ, this thing is fucking heavy," Jackie had screeched. "You must be out of your mind. If I get one single scratch, my fucking career is over."

"What 'fucking career,' Jackie? Hold your fucking end up."

"Don't make me drop this on you, Oku."

"Drop it on me, girl. Just like you drop it on that German guy."

"Don't go there, man. Don't front. You couldn't handle it."

"Well, test me, girl, test me!"

"Stop, stop." Both Tuyen and Carla said this at the same time, laughing, the railway tie tilting precariously.

"Why the fuck do I bother with you guys?" Jackie said dismissively.

"Because we love you, sweetie." Tuyen finished tying off the pole.

"It's your Jones for me, baby." Oku wrapped his arm across Jackie's waist.

"Anyways—" Jackie gave Oku a freezing look, at which he dropped his arm limply, then turning to Tuyen—"And what the fuck are you making now? Is this some ancient Vietnamese shit or something?"

"I'm making a fucking lubaio ..."

"Okay, honey, say no fucking more." Jackie examined her nails and her

long legs. Jackie could use the word “fuck” as every part of speech, in every grammatical construction.

“... because I am not interested in the idea of life, death, fertility, hope, or anything, and because Dali’s Reclining Woman Wearing a Chemise looks like a dead slaughtered doll, and I can see preying eagles, broken arrows, and jazz musicians in Jackson Pollock, and because I believe that Man Ray and Duchamp were lovers.”

“Word!” Oku.

“And because there’s some ancient Chinese-Vietnamese shit that’s my shit and I’m taking it. Okay?”

“Oh Christ, turn her off.” Carla. “But I thought you were Vietnamese?”

“How long have you known me?” The words sounded dangerous in Tuyen’s throat. Carla had ventured into a sensitive place.

“Whatever,” Jackie said, noticing the sudden disruption. “Maybe you’re a fucking genius, but you’re nuts is all I know, girl. This place is a fucking mess!”

“Okay, let me explain. You know those fake carved posts they’ve put in the middle of the road down on Spadina? In Chinatown? Well, they’re kitsch down there, but they’re supposed to be signposts. Like long ago people would pin messages against the government and shit like that on them. So my installation is to reclaim ... Of course, regular electric posts already have notices on them like flyers and stuff ... Well, I still have to think it all through, but ...”

Breaking off, she explained the plan to make a pulley with a seat so that she could move up and down the lubaio, engraving and encrusting figures and signs. At the planned installation, which was to be her most ambitious, she would have the audience post messages on the lubaio. Messages to the city.

Jackie began to make snoring sounds. “Anyways, very interesting honey, but ...” she said, pausing pointedly, “catch you all later. Much. I got business.”

Tuyen was devoted, as devoted as she could be to anyone, to Carla. That is, Carla reminded her of a painting she loved by Remedios Varo. Madness of the Cat. If you saw Remedios Varo’s painting, you would see Carla— without the cats but with the electricity, all kinetic electricity, all the supernatural otherworldly energy. That was how Tuyen saw her, and indeed there was a striking resemblance to the girl in Remedios’s painting. The wraithlike face, the high cheekbones, the reddish hair, kinked in Carla’s case not by electricity but by her father’s genealogy; and the dark hues of her skin put there also by him. But the surprise on her face, the startled, knowing look, was another alchemy altogether her own. Tuyen rightly saw that Carla inhabited a world of fantasy, of distance, of dreams. Her bicycle, like the wheeled apparatuses of Remedios’s inventions, extending from her bones as she pedalled her way around the city, her winter sun-yellowed jacket and the courier’s knapsack on her back ballooning out like a sail. And the city’s smogged air around her seemed painted in decalomania. All that was why Tuyen was attracted to Carla. The hidden energy, the little shocks secreted in inconspicuous places. The times she came upon Carla in her sparsely appointed

apartment next door, standing still as if in the middle of a conversation with unseen people, she fell silent watching. If she were to paint Carla, and she had tried, it would be to copy every painting of Varo's.

In every one of Tuyen's installations—she'd had six now, and had a growing reputation in the avant-garde scene—there was the figure or some aspect of Carla. Sometimes her eyes with their luxuriant lashes, sometimes her mouth in that rich sombre pout. And in each installation her hand on Carla's figure had grown more erotic, painting the escarpment of Carla's cheek or her ankle or her back like a lover.

Tuyen had been drawn to her since the first day of high school. They were both intense, bright girls who kept quiet in class but always had a quirky yet correct answer when asked a question. As when Carla blurted out in class that *To Kill a Mockingbird* was maudlin and embarrassing and why did people need to feel pity in order to act right. Or when Tuyen in a small voice from the back of the history class, during what she thought was a tedious intonement by the teacher about Normandy, said that she was sick of the Second World War and it wasn't the world anyway, it was Europe, and asked what had happened in the rest of the world, did anybody else die? Was anybody else heroic?

Their friendship escalated and expanded to include Oku, a studious guy, when he told the phys. ed. teacher, Mr. Gordon, to eat shit when he invited him to run track. He was suspended for a week because he didn't apologize, and as a matter of principle, Tuyen and Carla, and even Jackie, who was different and odd all on her own, decided to take the week off with him. It was a wonderful week. They played video games at Jackie's house, and Jackie's mother taught them how to play euchre. They ate pizza at Joe's on College, they got high on one tiny toke and giggled at everything and everyone they saw. That was grade eleven. Now that friendship of opposition to the state of things, and their common oddness, held all of them together.

They shared everything: money, clothes, food, ideas. Everything except family details. There was an assumption among them that their families were boring and uninteresting and a general pain, and best kept hidden, and that they couldn't wait for the end of high school to leave home. Only once in a while did they sigh in resignation at some ridiculous request from their families to fit in and stop making trouble.

"Yes, Ma. I'll get a blonde wig and fit in all right!" Tuyen once yelled at her mother. At which her mother looked wounded and told her to stop making jokes and try harder.

They had an unspoken collaboration on distancing themselves as far as possible from the unreasonableness, the ignorance, the secrets, and the madness of their parents. They carried around an air of harassment or impatience about matters at home. "Anyways!" was their signal for dismissing whatever had happened in the hours between going home and coming back to school.

Loners before they met, they were all skimming across high school, all bored with the adolescent prejudices of classrooms. They couldn't wait to get out of school, where they had very early realized, as early as grade three, that nothing there was about them. Their parents didn't understand anything. They abandoned them to the rough public terrain that they themselves couldn't handle but out of which they expected their

children to emerge with good grades and well adjusted. So they settled in as mainly spectators to the white kids in the class.

Tuyen noticed the scythe-like, limber, sharp blade of Carla's body, her strange whisper of a voice, and fell in love immediately. Carla would dream off in class—engrossed in a long-ago moment when she had heard a chair falling—Tuyen would nudge her when the teacher spoke to her. Because Tuyen saw a similarity. At home, she herself was caught by a kind of lapping shame. This is what drew them together. They each had the hip quietness of having seen; the feeling of living in two dimensions, the look of being on the brink, at the doorway listening for everything.

They all, Tuyen, Carla, Oku, and Jackie, felt as if they inhabited two countries—their parents' and their own—when they sat dutifully at their kitchen tables being regaled with how life used to be “back home,” and when they listened to inspired descriptions of other houses, other landscapes, other skies, other trees, they were bored. They thought that their parents had scales on their eyes. Sometimes they wanted to shout at them, “Well, you're not there!” But if any of them had the temerity to say this, they would be met by a slap to the face or a crestfallen look, and an awful, disappointed silence in the kitchen. Each left home in the morning as if making a long journey, untangling themselves from the seaweed of other shores wrapped around their parents. Breaking their doorways, they left the sleepwalk of their mothers and fathers and ran across the unobserved borders of the city, sliding across ice to arrive at their own birthplace—the city. They were born in the city from people born elsewhere.

Only once back then did Tuyen share a family detail with Carla. A letter written by her mother.

Dear My Phuong,

You do not know how my heart is open. You have seen my son, Quy? I am in hopes that he is safe with you. I will give any things I have to meet him. My days is nothing ...

But before Carla could read more Tuyen had grabbed the letter, stuffing it back into her bag, saying, “Anyways ... my mother's crazy, huh?” Carla had grinned uncomfortably, and they'd said nothing more about it. After that they acted as if the incident had never happened, yet for all its unfinished nature, it brought them protectively closer. When it came to their families they could only draw half conclusions, make half inferences, for fear of the real things that lay there.

Tuyen's father owned a restaurant on Elizabeth Street where most of the help and most of the customers spoke Vietnamese only. When she was little, Tuyen rebelled against the language, refusing to speak it. At five she went through a phase of calling herself Tracey because she didn't like anything Vietnamese. She used to sit at the cash register, her legs hanging from a stool, reprimanding people older than she to speak English. “English, English!” she would yell at them. As a teenager she cut her hair herself in jagged swaths, shaving the left side and having the rest fall to the right over her eyes. Her mother wept, bemoaning the good thick hair she said Tuyen had butchered. Even back then she disobeyed Bo's warnings to stay close to home, scouring the beaches, the railroads, and the construction sites at night for unattended

wood. She said she was going to be an architect, and she actually spent two years in college learning draftsmanship. She dropped out before finishing and started doing sculpture at the college of art, but she dropped out of that too, saying that the people there were vulgar, no-talent assholes who only wanted to suck up to teachers and do the conventional.

After she let the others in on her sorties to silent nighttime building sites and the railway tracks, she dragged them along with her. They all loved going to the railway tracks with a twelve-pack, some ganja, and a boombox.

She was the most daring of the friends. By eighteen Tuyen had already moved out, living above the store on College Street. She considered herself an avant-garde artist, sometimes doing art installations at the small galleries along Queen Street West. With her bright face, her dark, always-inquisitive eyes, her arms elegant with silver bracelets, she became a ubiquitous figure throughout the alternative art scene, dressed dramatically in her self-designed clothing. She wore embroidered sleeveless vests to show off the muscles in her shoulders, well developed from building her elaborate installations, on which she honed her skills of carpentry, carving, and painting. Tuyen was androgynous, a beautiful, perfect mix of the feminine and the masculine, her face sleek and planed. In the winters she wore the great oilskin coat, which she had found rummaging at the Goodwill store.

There were mice running across the ceiling of the apartments, day and night, but they didn't mind, anything was better than home. The landlord, a Mrs. Chou, didn't take care of the place, didn't sweep the hallway, and didn't paint. Anything that was broken Carla and Tuyen had to fix themselves, like the washers on every tap, the broken bathroom tiles, and the blown fuses. Mrs. Chou called the hovels she rented one-bedrooms, but they were little more than single rooms with a divider, the tiniest of galley kitchens, and a bathroom where you had to leave the door open to sit down on the toilet. Neither Carla nor Tuyen cared. Carla was only too elated when the apartment beside Tuyen became available. The first thing she bought was a stereo so that she could play the Fugees, Missy Elliot, and Lil' Kim and dance. She slept on the bare floor for the first several months, the stereo booming her to sleep, the light brightly lit. Tuyen wondered how Carla could sleep in all that noise, in all that light.

Tuyen's and Carla's apartments became places of refuge, not just for their immediate circle but for all the people they picked up along the way to their twenties. Like the Graffiti Boys across the alleyway, Tuyen's friends from the gay ghetto, a few hip-hop poets, two girls who made jewellery and knit hats, and an assortment of twenty-somethings who did various things like music and waitering. The two rundown apartments were above a cheap clothing store. Mrs. Chou only made appearances to collect the rents and to say, "No parties," and other than those predictable visits Carla and Tuyen had free reign of the place. When they did have parties, both apartments and the hallway were full of smoke and music, beer bottles, and loud talk above even louder music. A cloud of smoke hung at the ceiling and blew its way down the staircase. People didn't go home for days on end until either Tuyen or Carla, mostly Carla, came off the friendly high of Ecstasy to find her face in the toilet or some asshole with his shoes on her bed and turned everybody out. Once, on magic mushrooms, Tuyen saw

every detail in the wood on the staircase, she saw that beyond the wood there was a coal-orange glow, and the stairs felt hot and burning for a week after.

Carla had bouts of cleanliness, which could only be called violent, during which she scrubbed and scrubbed her apartment and threw out perfectly good things like plates and knives. Tuyen had no such inclinations. Tuyen's apartment doubled as an art gallery for her installations. Carla's thrown-out objects would find themselves in an artistic creation of some kind.

Tuyen's own possessions, her clothes, her pots and dishes and such, were scattered in small piles around the growing *lubaio* in her apartment. These, her clothing, her dishes, spewed all over the floor, only hid smaller sharp-edged constructions of an earlier idea to build a *hutoung* in miniature, and an idea earlier still for mud terraces and a simultaneous one of ornamental *wenshou*—monsters and lions, horses and fish, phoenixes—all magical animals; some of which she gave to friends when their abundance threatened to clutter even her sense of space. These last she made of wood or soapstone or clay, and they were numerous scattered all around the

room. Finally, and not unconnectedly, she had decided on the *lubaio*.

Tuyen had secreted one more letter from her mother's cache like a magical *wenshou*. She had memorized that one and replaced it—the only one in her father's handwriting—addressed to the director of the Chi Ma Wan Camp shortly after the family arrived in Toronto.

Dear Sir,

We have lost our child as you know. We were six months in Chi Ma Wan Camp. I am inquiring as to if you have a record of him there. Did he arrive after we left? In case he reaches the camp, here is some money for his passage, and a small amount to get him sweet milk. Also this hat which belongs to his Bo, he will know it. Please take care of him until he can be with us.

Respect to you, Vu Tuan

She had no idea what she would do with these letters, but she sought them out in her mother's room when she went on visits home and held them like ornate and curious figures of a time past.

She had surreptitiously broken down the wall between her bedroom and the kitchen, making one large room for her installations. One thing with Mrs. Chou's slum apartments—the ceilings were high. Tuyen's dark room was a thick black velvet curtain. The dishes were in the bathtub as the countless paintbrushes were in the sink. Chinese architecture, she said, dating way back, did not use walls for support. Columns were used, she said. She avoided the visits of Mrs. Chou, installed new locks, and made Carla her lookout for Mrs. Chou's possible raids. She had virtually destroyed the apartment. If she ever moved, she would have to do it late at night and very quickly and without a trace.

Still exasperated and a little disturbed by her brother, Tuyen knocked on Carla's door. Why, she wondered, did she find herself still waging that childish war with Binh?

"Look what I have," she said, when Carla opened.

"Oh, sweet!" Carla said, reaching for the two plastic bags of food Tuyen offered.

"Yeah? What do I get?"

"Hugs," Carla said, embracing her gratefully, "but really it's your brother who should get them."

"Don't even mention him. I'm so pissed with him."

"Why? I wish I had a brother like that."

"Oh, you do not know him. He is so manipulative ..."

"Well, I'll exchange him for mine if you want." Carla's tone foreshadowed bad news.

"Sorry, what now?"

"Mimico again. Carjacking."

"Whoa! Christ!"

"Freaking carjacking. How am I going to fix that one?"

"Why do you have to fix it?"

"Because he's mine."

Tuyen had a peculiar feeling of self-betrayal. It was the word "mine."

Binh had more or less asked her the same thing—didn't she want to know what had happened to their brother? Didn't she want that anomalous void in her life—in their life—charged with some specific substance or body? Did she not feel that sense of casualty, if not fatality, wrapped around their childhood?

Carla had moved to look out the window, and shaking off such thoughts, Tuyen walked across the room to her. She watched the thin muscle of Carla's neck quiver like a tulip's stem. She wanted to caress it, she wanted to put her lips on it. Then the mouth, turned down and sulking, she wanted to kiss it to the upturned suppleness she knew was there. Touching Carla's shoulder gently, as if afraid of breaking it with her desire, she said, "It'll be all right. Don't worry."